

*До разової спеціалізованої вченої ради
Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила»
(76000, м. Івано-Франківськ, вул. Є. Коновальця, 35)*

ВІДГУК
офіційного опонента –
доктора юридичних наук, професора Цуркан-Сайфуліної Юлії Василівни
на дисертацію Балагури Тараса Володимировича
на тему: «Правові засоби забезпечення соціальної справедливості»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 Право

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження. Ідея застосування комплексного міждисциплінарного підходу до вивчення чинного законодавства України щодо соціальної справедливості є надзвичайно важливою та своєчасною, оскільки вона дозволяє поєднати правову оцінку з сучасними технологічними та соціальними аспектами. Особливо цікавою є інтеграція оцінки впливу цифрових технологій та міжнародних стандартів, що відкриває нові можливості для ефективнішого правозастосування. Цифровізація дає змогу значно підвищити прозорість та доступність правових процесів, а також сприяє зниженню корупційних ризиків і покращенню моніторингу ефективності політики.

З точки зору практики, це дослідження допомагає не лише у систематизації законодавства, але й дає можливість виявити істотні недоліки в його реальному застосуванні, зокрема у сфері соціальної справедливості. Виявлення цих проблем, наприклад, у несправедливому розподілі соціальних благ або недосконалості механізмів захисту прав у різних соціальних груп, є критично важливим для подальших реформ. Рекомендації щодо адаптації законодавства до соціально-економічних викликів можуть стати основою для створення більш ефективних політик і практик, що відповідатимуть потребам сучасного

українського суспільства, особливо в умовах глобальних змін та внутрішніх трансформацій.

Отримані результати дисертації Балагури Т.В. дозволяють виявляти недоліки чинного законодавства та формулювати рекомендації щодо його вдосконалення, що дозволить Україні рухатись до більш ефективної і справедливої соціальної політики, відповідної до потреб сучасного громадянського суспільства.

Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри права та публічного управління Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила» за напрямками «Трансформація правової системи України в умовах розвитку правових систем сучасності (теоретико-правовий та історико-правовий аспекти)» (державний реєстраційний номер 0116U002342) та «Закономірності розвитку і функціонування правової держави» (державний реєстраційний номер 0111U006673).

Метою рецензованого дисертаційного дослідження є всебічне теоретичне і практичне обґрунтування поняття соціальної справедливості через правові механізми її реалізації з урахуванням інноваційних підходів, таких як цифрові технології та аналітика даних. Дослідження спрямоване на виявлення способів гарантування основних прав людини через законодавчі та правові інструменти, аналіз ефективності забезпечення громадського порядку, захисту гідності громадян і відновлення соціальної злагоди в умовах трансформації українського суспільства.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення, висновки та рекомендації, представлені в дисертації, є належно обґрунтованими та достовірними. Це стало можливим завдяки використанню різноманітних методів наукового пізнання, зокрема філософсько-світоглядних, загальнонаукових та спеціально-юридичних підходів. У роботі застосовано такі методи: формально-логічний, історико-правовий, системного аналізу, функціональний, порівняльно-правовий, соціологічний, метод прогнозування, метод аналізу, метод узагальнення.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

полягає в застосуванні комплексного міждисциплінарного підходу до вивчення чинного законодавства України щодо соціальної справедливості, який вперше інтегрує оцінку впливу сучасних цифрових технологій та міжнародних стандартів на ефективність правозастосування.

У результаті проведеного дослідження сформульовано нові наукові положення та висновки, запропоновані особисто здобувачем. Основними з них є такі: *уперше*, розроблено правові засоби оцінки та забезпечення соціальної справедливості, що враховують особливості сучасного українського суспільства. Запропоновано інструментарій для аналізу ефективності правових механізмів у соціальному захисті та правосудді, що дозволяє виявляти проблеми в реалізації законодавства та формувати рекомендації щодо його вдосконалення. Впроваджено когнітивно-правовий підхід, що розглядає соціальну справедливість як ментальну конструкцію, яка впливає на правове регулювання. Також розроблено новий підхід, що поєднує цифрові технології з правовими нормами для посилення соціальної справедливості. Проведено аналіз чинних нормативно-правових актів та запропоновано ухвалення Закону «Про правову освіту», що сприятиме розвитку правової свідомості і демократичних інститутів.

Удосконалено методологічні підходи для комплексного аналізу взаємодії правових, соціальних та економічних чинників у забезпеченні соціальної справедливості, зокрема щодо подолання дискримінації та усунення нерівностей. Розширено концепцію Національної стратегії правової освіти, інтегруючи сучасні методи формування правової культури та адаптацію програм до європейських стандартів. Запропоновано модель соціальної справедливості для України, яка поєднує національні морально-етичні норми та міжнародні стандарти прав людини, з фокусом на рівні можливості та ефективний захист прав людини.

Отримали подальшого розвитку обґрунтування щодо запровадження обов'язкових курсів правознавства у шкільну програму з використанням інтерактивних методик навчання. Концепція створення інтегрованої цифрової

платформи, що об'єднує технології блокчейн та штучного інтелекту для моніторингу та контролю за дотриманням правових норм.

Практичне значення отриманих результатів що сформульовані та обґрунтовані в роботі положення, висновки та пропозиції можуть бути використані для подальших фундаментальних, теоретичних і прикладних досліджень, присвячених правовим механізмам забезпечення соціальної справедливості в Україні.

Також, матеріали дисертації використовуються: в навчальному процесі Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила» при викладанні курсів «Теорія держави і права», «Актуальні проблеми теорії держави і права»; науково-дослідній та експертно-аналітичній роботі Науково-дослідного інституту імені академіка УАН І.М. Луцького при виконанні наукових програм розвитку Університету Короля Данила, Прикарпатського регіону та України відповідно до плану проведення наукових досліджень, при підготовці науково-практичних експертних висновків, зауважень і пропозицій до законопроектів в зазначеній сфері.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях. Теоретичні висновки й практичні рекомендації, що містяться в дисертаційній роботі, обговорювалися та були схвалені на засіданнях кафедри права ту публічного управління Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила». Основні положення та результати дисертації повно висвітлені в шести наукових публікаціях, з яких чотири статті опубліковані в наукових фахових виданнях України, та дві тези доповідей, оприлюднених у збірниках матеріалів конференцій. Публікації відповідають вимогам МОН України.

Структура й обсяг дисертації зумовлені метою, завданнями і предметом дослідження та мають логічну побудову.

У першому розділі автор досліджує концепцію соціальної справедливості в правовій науці, аналізує значення правової культури для створення механізмів

її реалізації, а також вивчає взаємозв'язок цінностей правової політики та соціальної справедливості.

У другому розділі здобувач вивчає правові норми як засоби регулювання соціальних відносин в контексті справедливості, аналізує роль заохочувальних норм у формуванні та реалізації принципів соціальної справедливості, а також розглядає правове виховання як важливий елемент механізмів її забезпечення.

У третьому розділі здійснено детальний аналіз правової політики України у сфері соціальної справедливості, виявлено проблеми впровадження заохочувальних норм у відповідні механізми, а також досліджено міжнародний досвід у цій галузі з метою його адаптації до національної правової системи.

Підкреслюючи позитивні якості дисертаційного дослідження, слід відзначити, що в дисертації присутні певні **недоліки та спірні положення**.

1. Автор застосував різноманітний набір методів для дослідження соціальної справедливості, що дозволило здійснити всебічний аналіз теми. Однак є кілька рекомендацій: необхідно чіткіше обґрунтувати вибір методів, зокрема порівняльно-правового, і пояснити, як вони сприяють досягненню дослідницьких цілей. Також слід глибше проаналізувати соціологічний метод, зазначивши, як саме проводилося дослідження рівня правової обізнаності громадян, а також розширити висновки щодо функціонального методу з конкретними прикладами з практики.

2. Було б корисно почути пояснення здобувача щодо визначення правової політики як інтегративного феномену, що поєднує стратегічне бачення та практичні механізми. Зокрема, уточнення, як саме це поєднання впливає на ефективність правової політики в умовах соціальних змін, а також яким чином стратегічні напрями правової політики узгоджуються з реальними механізмами її реалізації на практиці.

3. Методологія дослідження взаємозв'язку правової політики та соціальної справедливості є обґрунтованою і охоплює важливі методи для всебічного аналізу цього явища (підрозділ 1.3). Однак було б корисно більш чітко пояснити, яким чином конкретні методи (наприклад, порівняльно-правовий або

статистичний) застосовуються для аналізу та пропонування практичних механізмів вдосконалення правової політики в Україні.

Однак, ці зауваження та спірні аспекти підкреслюють складність і високий теоретичний рівень дискусії, тому вони не знижують загальної позитивної оцінки рецензованого дисертаційного дослідження.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження Балагури Тараса Володимировича на тему: «Правові засоби забезпечення соціальної справедливості» є завершеною самостійною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, які вирішують конкретне наукове завдання. Дисертація є актуальною, завершеною і такою, що має теоретичну і практичну значущість; результати проведених здобувачем досліджень відповідають темі дисертації. Фактів академічного плагіату не встановлено. Дисертаційне дослідження відповідає спеціальності 081 Право та вимогам щодо її змісту та оформлення, які висуваються в Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та у Вимогах до оформлення дисертацій, затверджених наказом МОН України від 12.01.2017 № 40, а дисертант – Балагура Тарас Володимирович заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент:

заступник директора з наукової роботи
Чернівецького навчально-наукового
юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія»
доктор юридичних наук, професор

Юлія ЦУРКАН-САЙФУЛІНА